

Een heftig leven en dan in de groep!

GROEPEN
groepen
groepen

ROELOF WOLTERS
deskundig in groepsprocessen

3 april 2009

Congrescentrum

De Reehorst in Ede

Een heftig leven en dan in de groep!

Al weer voor het twaalfde jaar wordt dit congres over werken met groepen in de GGZ georganiseerd. Het thema is deze keer: **‘Een heftig leven en dan in de groep!’**.

Daarmee wordt voortgeborduurd op thema’s van de voorgaande congressen, waarbij het onderkennen en bewerken van de vele positieve maar ook negatieve krachten die werkzaam zijn in groepen steeds centraal stond. Deze keer over cliënten die (deels) een heftig leven hebben (gehad) en dan in een behandelgroep komen. Heftigheid als verwaarlozing, misbruik, mishandeling, trauma, persoonlijkheidsproblematiek, middelengebruik, delicten en andere ellende. Deze cliënten kunnen veel teweeg brengen, zowel in de groep, als bij de werkers met de groep. **Marian Ploegmakers-Burg** zal het thema in haar lezing **‘Opgroeien in groepen’** vanuit de normale ontwikkeling belichten.

Het belang van groepen in de verschillende ontwikkelingsfasen wordt vaak onderschat, terwijl groepen een belangrijke bijdrage leveren aan de persoonlijke ontwikkeling: spel, creativiteit, mentaliseren, rivaliseren, gender, seksualiteit en agressie; peergroep en vrienden. De functie van groepen is onderhevig aan culturele, transgenerationele en tijdgebonden factoren (internet en second life). Veel heftigheid in het leven van kinderen en adolescenten blijkt te behoren bij de normale ontwikkeling en een plek te krijgen in de vele groepen waarvan ze deel uit maken. Bij problemen en stagnatie kunnen deze groepen een stimulerende en therapeutische invloed uitoefenen.

Ad Gerritsen zal daarna onder de titel **‘MBT, de behandeling bij uitstek voor cliënten met een heftig leven’** het thema verder uitwerken betreffende ons dagelijks werk met groepen. Mentalization Based Treatment is een intensieve behandelvorm die speciaal ontwikkeld is voor patiënten met ernstige persoonlijkheidsstoornissen. In deze voordracht komen aan de hand van praktijkvoorbeelden de doelgroep en indicatiestelling, het referentiekader, de behandeling en de houding van de therapeut aan bod. In het bijzonder zal ingegaan worden op de groep. In een keur van bijzondere workshops geleid door ervaren werkers met groepen, waarvan menigeen heeft gepubliceerd, zal het thema verder belicht worden. Na deze dag zullen de deelnemers beter toegerust zijn om mensen, voor wie het leven als kind te heftig was, in hun groepen te kunnen helpen.

Zoals altijd wordt de dag afgesloten met theater. Dit jaar door **Marinus Knoope**. Hij is een cabaretier met een boodschap. Vooral voor degenen voor wie het werk al langere tijd te heftig is, een aanrader. Met herkenbare voorbeelden neemt hij je tijdens zijn voordracht op humoristische wijze mee in de Creatiespiraal op weg van wens naar werkelijkheid. Via de Ontknooping laat hij je de natuurlijke weg ervaren van negatieve spiraal naar positieve spiraal.

Ik wens u een inspirerende dag toe!

Roelof Wolters

Op deze dag zal **Warchild**, de organisatie, die er is voor alle oorlogskinderen, gezien het thema van deze dag, extra aandacht krijgen. O.a. zal een deel van de opbrengst van deze dag overgemaakt worden naar Warchild.

Roelof Wolters heeft jarenlange ervaring op het gebied van groepsdynamica en groepspsychotherapie. Hij is opleider binnen de NVGP en docent van de door de NVGP ontwikkelde cursus op HBO-niveau 'Werken met Groepen'. Daarnaast verzorgt hij in Nederland, België en Duitsland opleidingen en trainingen voor instellingen in de GGZ.

Programma

09.30 uur	Ontvangst met koffie
10.00 uur	Opening door de dagvoorzitter Roelof Wolters
10.10 uur	Marian Ploegmakers-Burg: 'Opgroeien in groepen'
10.40 uur	Ad Gerritsen: 'MBT, de behandeling bij uitstek voor cliënten met een heftig leven''
11.10 uur	Koffiepauze
11.30 uur	W o r k s h o p s
12.45 uur	Lunchpauze
13.45 uur	W o r k s h o p s
15.00 uur	Theepauze
15.30 uur	'.....een optreden van Marinus Knoope'
16.30 uur	Borrel

Marian Ploegmakers-Burg is gz-psycholoog, klinisch psycholoog, psychoanalytica voor kinderen en adolescenten, supervisor van de NVPA, VKJP, NVGP, NVRG en werkzaam bij het Amsterdams Instituut voor Gezins en Relatietherapie en eigen praktijk.

Ad Gerritsen is psychiater/(groeps)psychotherapeut/ psychoanalyticus en werkzaam als coördinator MBT op de unit deeltijd van Brinkveld van Altrecht GGZ te Zeist. Tevens rapporteur voor de rechtbank.

Roelof Wolters is klinisch psycholoog/psychotherapeut, deels werkzaam bij het SPON te Nijmegen als hoofdopleider psychotherapie, deels voor de Gelderse Roos te Wolfheze en op de 'De Riethorst' te Ede, deels in eigen bedrijf.

Cor de Haan is klinisch psycholoog-psychotherapeut, opleider-supervisor NVGP en werkzaam als P-opleider bij GGNet Apeldoorn en in eigen Praktijk voor opleiding en training Groepsdynamica. Met speciale dank omdat hij bereid was te dienen als klankbord bij de organisatie van deze dag.

Datum 3 april 2009

Plaats Congrescentrum De Reehorst, Bennekomseweg 24, 6717 LM Ede
Het congrescentrum ligt zeer nabij het NS-station Ede-Wageningen.

Kosten Het inschrijfgeld is € 140,-, inclusief lunch en consumpties.
Indien u vóór 1 april 2009 het inschrijfgeld overmaakt, kunt u € 10,-
in mindering brengen op het inschrijfgeld. U ontvangt dan geen factuur.
Indien u wel een factuur wenst te ontvangen, betaalt u € 140,- .

Inschrijving U kunt zich inschrijven door bijgevoegde antwoordkaart in te vullen,
op te sturen en het verschuldigde bedrag over te maken op:

rek.nr. 2994203 t.n.v. R.J. Wolters

onder vermelding van: 'congres 3 april 2009'

N.B.: Inschrijving verplicht tot betaling.

Bij verhindering kunt u zich laten vervangen.

Annulering Bij annulering vóór 14 maart 2009 wordt het inschrijfgeld, minus € 25,-
administratiekosten, gerestitueerd. Na deze datum is restitutie niet meer mogelijk.

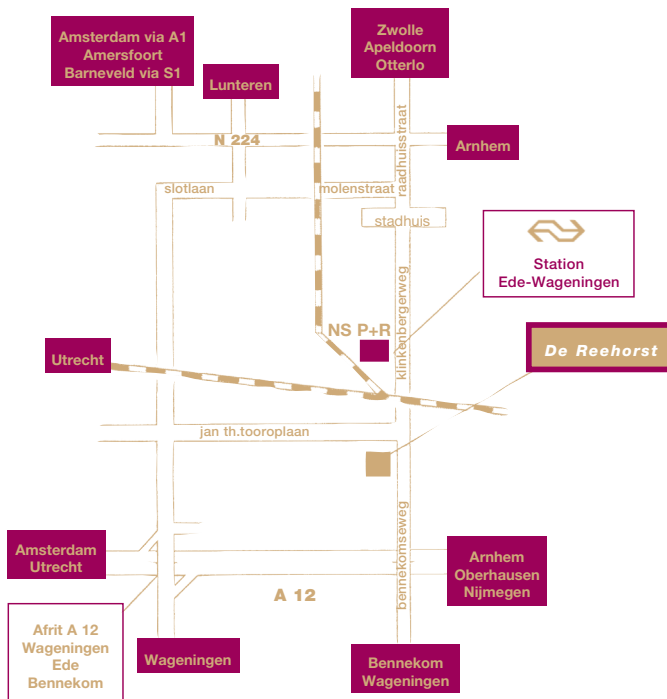
Voor inlichtingen kunt u bellen: 06-20533304

of – bij voorkeur – een e-mail sturen naar: roelofwolters@hetnet.nl

Organisatie Het congres wordt georganiseerd door

Onze Lieve Vrouwestraat 61
6666 AK Heteren

Workshops

1

BERICHTEN UIT EEN TOP REFERENT TRAUMA CENTRUM door **Chris Koopmans**, psycholoog/psychotherapeut, manager behandeling van het Centrum specialistische behandelingen van GGZ Friesland. | Hoe richt je het stoornisspecifieke behandelmilieu in van een deeltijdbehandeling of kliniek voor cliënten met een ernstige traumagerelateerde stoornis? Welke groepsmodules? Welke bejegeningstijl? Welke interventies op angst, woede, en schaamte? Welke crisisopvang? Tips, trucs en ervaringen uit een TRTC.

2

GRENZEN EN RUIMTE door **Marina Witvliet**, verpleegkundige en **Mieke Gielens**, maatschappelijk werkster, beiden werkzaam bij de PAAZ Atrium Medisch Centrum te Kerkrade. | We laten zien dat in psycho-educatiegroepen voor vrouwen met seksueel geweldservaringen, regels zorgen voor veiligheid, vertrouwen en afbakening van de problemen. Door grenzen te stellen blijkt er juist veel ruimte voor ieder om in haar eigen proces een stapje verder te komen. Aan de hand van praktijkvoorbeelden laten we zien hoe we dit concreet vorm geven in de groep. We beschreven ons programma in het methodieboek 'Grip op je verleden' uitgegeven bij Movisie, met werkboek voor de deelnemers.

3

ZE ZEGGEN DAT HET TUSSEN MIJN OREN ZIT! door **Chaja Kaufmann**, (groeps)psychotherapeute en lichaamsgerichte therapeute, *Werkzaam bij Eikenboom, centrum voor psychosomatiek en Colk, Centrum voor onbegrepen lichamelijke klachten en in eigen praktijk.* | Over werken met psychosomatische cliënten in de groep, met eerst uitleg over welke psychosomatische klachten er kunnen zijn, hoe ze ontstaan en kunnen worden behandeld, toegelicht aan de hand van casuïstiek. Wat maakt groepsbehandeling juist wel of niet geschikt. Daarna kan men middels rollenspel in de huid van een paar patiënten kruipen en aan den lijve ervaren welke groepsfenomenen zich zoal voordoen in het werk met deze cliënten.

4

STOP! SPOEL TERUG, WAT GEBEURDE ER? door **Mary Elfring**, systeem- en psychotherapeut en **Jasha Fiselier**, psychiater en groepspsychotherapeut werkzaam op de MBT-deeltijdbehandeling bij de Gelderse Roos, RCG De Riethorst te Ede. | Over het gebruik van mentaliseren bevorderende interventies bij hevige escalaties in groepstherapie. Mentaliseren is het kunnen begrijpen van je eigen gedrag en dat van anderen in termen van gedachten, wensen, gevoelens en ideeën. Deze functie is bij veel mensen met ernstige persoonlijkheidsstoornissen gebrekkig ontwikkeld. De workshop kan gezien worden als een vervolg op de tweede lezing.

5

RUPSJE NOOITGENOEG door **Joost Walraven**, klinisch psycholoog en leidinggevende bij Dimence, afd. ADAPT en **Hugo Wolters**, gz-psycholoog/psychotherapeut i.o. en teamleider werkzaam bij het Centrum Specialistische Behandelingen, afd. (dag)klinische psychotherapie, GGZ Friesland te Leeuwarden. | Cliënten met ernstige verwaarlozing, misbruik of mishandeling roepen geregeld veel zorg bij de hulpverlener op. Ondanks dat je als hulpverlener enorm je best doet om deze cliënt te helpen, is het nooit genoeg. We gaan in op overdracht en tegenoverdracht en maken gebruik van de derde generatie gedragstherapie en schematherapie. Er worden theorie en tools aangereikt om Rupsje Nooitgenoeg het hoofd te kunnen bieden.

6

CRISES EN GRENDOVERSCHRIJDINGEN door **Clemens Janzing**, psycholoog/psychotherapeut werkzaam in eigen adviespraktijk 'Janzing Consult' voor hulpverleners en managers in de GGz. | Vormen van grensoverschrijding als intieme relaties tussen medewerkers en cliënten, tussen medewerkers onderling, agressie, suïcide van cliënt of medewerker, ziekte, plotseling vertrek. Voorwaarden die bijdragen aan een grotere kans op grensoverschrijdingen, voorwaarden binnen een team die bijdragen aan – waar mogelijk – het voorkómen en het hanteren van crises. Middels ingebrachte casuïstiek en rollenspel wordt één en ander uitgewerkt.

7

ELECTRICITEIT IN ADOLESCENTENGROEPEN! door **Rudy van Dijk**, klinisch psycholoog-psychotherapeut, praktijkhouder van Tjihuis Psychologenpraktijk voor Kind en Jeugd te Nijmegen en **Daniël van Dijk**, psychiater-psychotherapeut, programmaleider persoonlijkheidsstoornissen bij het Centrum voor Adolescentenpsychiatrie, Reinier van Arkelgroep, Den Bosch. | Inleiding over de heftigheid waarmee in adolescentengroepen de aanpak van bepaalde thema's gepaard kan gaan. Thema's als verliefdheid in de groep, verborgen geheimen, rouw en jaloezie. Gekeken wordt naar de relatie tussen intrapsychische processen, de interpersoonlijke gevolgen en de betekenis voor de groepsdynamica en de bewerking hiervan. Middels rollenspel met binnen- en buitencirkel zal een groepsproces op gang gebracht worden en geanalyseerd aan de hand van de besproken theorie.

8

DANSEND NAAR MEER VERTROUWEN! door **Marika Heidweiller**, psychotherapeute en **Zwika Frank**, danstherapeut, beiden werkzaam bij MFC Spijkenisse, onderdeel Delta Psychiatrisch Centrum. | Bij ons worden mensen intensief behandeld voor persoonlijkheidsstoornissen, en vaak (complexe) ptss, wat vaak eerst aandacht behoeft. Hoe veiligheid en vertrouwen in henzelf en anderen te herstellen, waar dat eerder zo beschadigd is. In de behandeling zijn fases te onderscheiden die in de danstherapie en de oefeningen die aangeboden worden hun weerslag hebben. Na een korte inleiding, worden een aantal oefeningen gedaan. Kort wordt ingegaan op danstherapie met getraumatiseerde mannen.

9

MINDFULNESS, DE ULTIEME CONSTRUCTIEVE FACTOR BIJ HEFTIGHEID?! door **Joanne Cheung San**, sociotherapeut en **Frank Vernooij**, klinisch psycholoog bij Mesos, Medisch Centrum, afdeling psychiatrie te Utrecht. | 'Dat je jezelf en de omgevingsinvloeden ervaart en ervan bewust bent. En niet meegesleept wordt in negativiteit of door de kracht van anderen, zelfs als het heftig is. Bij jezelf kunnen blijven en op krachtige wijze een zekere zachtheid behouden. Dat is de strekking en inzet van mindfulnesstraining. Wie zou dat niet wensen in een groep?

10

TEAMBEGELEIDING. STUREN OF FACILITEREN. door **Gorry Cleven**, senior dramatherapeut en supervisor, werkzaam vanuit eigen praktijk en als instellings supervisor binnen GGZ Eindhoven. Auteur van het boek: *Teams in welzijn en gezondheidszorg en het bijbehorende spel voor teambegeleiding en ontwikkeling*. | Samenwerking en dynamiek in teams staan niet los van de doelgroep, de persoonlijke patronen en de organisatiecultuur. Bevorderen van zelfsturing en verbeteren van samenwerking vraagt om betrokkenheid en daadkracht van ieder. Middels een spel, het teamraster, wordt duidelijk wat voorrang krijgt in de samenwerking en wat niet, op het gebied van visie en doelstellingen, procedures en afspraken, taken en rollen, communicatie en cultuur, emoties en meningsverschillen, persoonlijke patronen. Hierdoor kun je vaststellen wat teamleden zelfstandig kunnen en waar sturing nodig is.

11

HOEZO...HEFTIG? door **Gwendolin Glaser**, systeemtherapeut en **Mieke Jager**, senior psychomotorisch therapeut, beiden werkzaam bij het Centrum voor Specialistische (dag)klinische Psychotherapie(CSP), GGZ Rivierduinen te Oegstgeest. | Heftige gevoelens worden door cliënten met een cluster C-persoonlijkheidsstoornis afgeweerd. Deze cliënten passen zich aan en voegen zich naar suggesties van de therapeut, ze kunnen goed ‘toneel’ spelen. Agressie/woede, verlangens worden vermeden, weggerationaliseerd, weggeremd. Rollen en patronen ontstaan in het gezin van oorsprong, herhalen zich in de groepsdynamiek. Invalshoeken en werkvormen uit de systeemtherapie en psychomotorische therapie komen aan bod.

12

GROEPSSYSTEEMTHERAPIE DOE JE MET Z'N ALLEN door **Jet Deen** en **Ferry Hartman**, beiden systeemtherapeut, en werkzaam op het Centrum Voor Psychotherapie van de Gelderse Roos te Lunteren | Het is lastig voor cliënten een beeld te vormen van de positie die zij binnen hun gezinnen innemen en welke functie ze daar gewild of ongewild vervullen, patronen vaak te complex om over te vertellen. De door ons ontwikkelde groepssysteemtherapie (GST) maakt een plaatje van de relatie van cliënt met zijn/haar omgeving zoals het was, het nu is en hoe het er uit moet komen te zien. Hij werkt in bijzijn van de groep op een flap uit met welke dilemma's hij worstelt binnen gezin en omgeving en wordt zichtbaar wat anders verborgen blijft en biedt de mogelijkheid tot reflectie met de groep en geeft toegang in de andere therapievormen. Wij laten meer van deze methodiek zien en ervaren.

13

IN HET OOG VAN DE ORKAAN door **Ilse Sleutel**, dramatherapeut en psychodramatherapeut i.o. en **Pepijn Steures**, psychiater en groepstherapeut i.o. beiden werkzaam bij de afdeling voor klinische psychotherapie ‘de Zwaluw’, Centrum voor Persoonlijkheidsstoornissen, Symfona Groep te Amersfoort. | Het is onze ervaring dat ‘complexe, heftige levens’ leiden tot complexe en heftige reacties bij groepsleden en therapeuten. Aan de orde komen: te verwachten reacties en hoe daarmee om te gaan; herhalende patronen in de groep; overdrachts- en tegenoverdrachtsgevoelens; grenzen stellen en temporiseren; wat werkt therapeutisch, het belang van holding. Middels rollenspel willen wij de heftige gevoelens en reacties laten ervaren, die het thema seksueel misbruik in de groep kan oproepen, zoals gevoelens van machteloosheid, intense woede en haat, ervaring van leegte, dissociatie of gevoelloosheid.

14

BEN GROEP IN DE DAGKLINIEK IS NOG GEEN KLINISCHE GROEP LAAT STAAN KLINISCHE PSYCHOTHERAPIE door **Inge Korfage**, psycholoog/psychotherapeute en **Frans Huitema**, psychiater/ psychotherapeut, beiden werkzaam bij FPC Veldzicht te Balkbrug. | Het behandelen van mensen met een bewogen leven kan middels groepstherapie op velerlei manieren, maar dan moet er wel de juiste inbedding zijn van de groep. Uitgangspunten van milieutherapie en klinische psychotherapie worden uiteengezet aan de hand van theorie en praktijk. Juist bij mensen met veel leed achter de kiezen en gehechtheid vaak een probleem, is inbedding in een totaalplan van groot belang. Wat is nodig, gewenst, wat is overbodig, kan elke groep in elke setting? Daarnaast en vooral natuurlijk uw vragen, want er is werk aan de winkel!

15 HELA HOLA HOU ER DE MOED MAAR IN! door **Marjolein Mori**, sociotherapeut, dagcentrum voor intensieve psychotherapie de Enk, Symfora groep te Amersfoort en **Els Loeb**, klinisch psycholoog/psychotherapeut, teamleider supportieve behandeling Centrum voor Psychotherapie, de Gelderse Roos te Lunteren, beiden docent 'cursus sociotherapie, drager van het milieu'. | Hoe gaan we om met destructief gedrag en onwenselijke gewoontes als automutilatie, suïcidereiging, alcohol en drugsgebruik, teveel geld uitgeven, chatten ...? We willen dit gedrag helpen verminderen en voorkomen maar treffen daarbij allerlei obstakels aan. Wat is haalbaar, wat werkt en wat als de afspraken niet nagekomen worden? We bieden aanknopingspunten om ongewenst en destructief gedrag te voorkomen én geven tips voor het omgaan met ontmoediging van de hulpverlener.

16 HET WORDT KNALLEN... OF TOCH SIERVUURWERK door **Daniëlle de Laleijne**, psychomotorisch therapeut en **George Mur**, coördinerend sociotherapeut bij het Centrum voor Specialistische Psychotherapie (CSP), Rivierduinen te Oegstgeest. | Er wordt niet alleen gepraat over, maar ook aan den lijve ondervonden. Het gaat niet alleen over heftigheid van de ander, maar ook over je eigen heftigheid. Wij hebben niet de wijsheid in pacht, maar wel veel ervaring met heftigheid.

17 AANSTEKELIJKE, REACTIEVE HEFTIGHEID, HET VOORKÓMEN VAN DESTRUCTIVITEIT door **Cor de Haan**, werkzaam als klinisch psycholoog-psychotherapeut en P-opleider bij GGNet Apeldoorn, opleider-supervisor NVGP, eigen Praktijk voor opleiding en training Groepsdynamica | Als het gaat over heftige, destructieve processen wordt al snel gedacht aan cliënten met persoonlijkheidsproblematiek. Aandacht wordt besteed aan escalerende processen die zich in groepen kunnen voordoen ook bij relatief stevige en 'gezonde' groepsleden, wanneer belangrijke basisvoorwaarden, regels en normen in de groep ontbreken. Voorbeelden en praktische handvatten. Enkele schokkende fragmenten worden getoond van de film 'Das Experiment' (2001) van Oliver Hirschbiegel.

18 BE- EN HERLEVEN IN DE GROEP door **Evy van Mele**, gz-psycholoog en behandelverantwoordelijke en **Gerde de Bruyne**, psychomotorisch therapeut, beiden werkzaam bij de dagbehandeling Zeeuws-Vlaanderen van Emergis te Terneuzen. | We bieden op onze dagbehandeling zorg op maat aan cliënten met zeer diverse problematiek en vaak veel heftigheid in hun voorgeschiedenis. Aan de hand van casuïstiek zal de werkwijze op onze laagdrempelige dagbehandeling duidelijk gemaakt worden. Daarna gaan we aan de slag waarbij casuïstiek en werkervaringen van de deelnemers ook welkom zijn..

De uitgeverij **Bohn Stafleu Van Loghum** zal aanwezig zijn met een boekenstand.

Accreditatie:

Accreditaties zijn aangevraagd bij de FGZP, NVvP, NVGP en FVB.